

Eszik-e húst az ördög?

Úgy tűnik, régebben nagyobb port vert fel egy tudománnyal kapcsolatos jelenet, vita, mint ma. Ma szakosított kongresszusokon hallgatják meg egymást a kutatók, a napot egy jó vacsorával befejezve. Olyan jelenetek, amelyek az irodalomba is bekerülnek, ma már biztos ritkábbak. Az első ilyen anekdota Darwinnal kapcsolatos.

Thomas Henry Huxley (1825-1895) angol biológus támogatta Charles Robert Darwin (1809-1882) evolúciós elméletét, ezért Darwin bulldogának is csúfolták. Híres lett Huxley 1860-as vitája Samuel Wilbeforce (1805-1873) oxfordi püspökkel, aki maga is jártas volt a természettudományokban. A vita nagy port vert fel, de fontos volt az evolúció széleskörű elfogadtatásában. A nevezetes vitát Darwin *A fajok eredete* című könyve váltotta ki. Egy nyilvános előadáson J. W. Draper védte Darwint. Felszólalásának címe “Európa intellektuális fejlődése” volt. Az előadás heves vitát váltott ki, amiben Huxley is erősen védte Darwint. Bár Darwin soha nem állította, hogy az ember a majomtól származik, de a látszólagos rokonságunk említése a csimpázzal sokakkal ezt hitette el.

Mindenesetre Huxley újra kihangsúlyozta, hogy ő a majomtól származik. “Az apai, vagy anyai ágról?” - kérdezte a püspök végtelen udvariasan. Huxley azzal vágott vissza, hogy “nem szégyelli, ha a majomtól származik, de azt szégyellné, ha nevét olyan embertől kapta volna, aki kiváló tehetségét arra használja, hogy elhomályosítsa az igazságot.” Darwin nem volt jelen a vitán.

Egy másik történet Jean-Baptiste Lamarckról (1744-1829) és Georges Cuvier-ről (1769-1832) szól. Lamarck 1809-ben állt elő evolúciós elméletével, miszerint fejlettebb lények fejletlenebbektől származnak. Nem sok megfigyelése volt, ami bizonyította volna ezt. Katedrán ülő kutatóknak is nevezték. Cuvier ezzel ellenében kiváló megfigyelő volt, és a terepen kutatott. Szenzációnak számított, mikor Párizsban, a Montmartre-on kiásott egy egyszarvú csontváz-részt. Ebből rekonstruálni tudta az egész állatot. Modernizálta az anatómiát. Kidolgozta a *korrelációs törvényt*. Eszerint például állatok, amelyeknek szarvuk és patájuk van, azok mindig növényevők. Karmok, futásra való izmok és tépőfogak húsevő állatra jellemzőek. Egy földből kiásott állkapocsból rekonstruálni lehet az egész állatot - állította.

Klasszikus az anekdota tréfás diákjairól, akik egy éjszaka meg akarták ijeszteni jó tanárukat. Egyikük ördögnek öltözött fel, két szarvval és patával, míg a többiek kintről leleselkedtek. “Ébredj fel! - kiáltotta az ördög. - Én vagyok az ördög és megeszlek!”

Cuvier felriadt és ránézett a jelenségre. “Nem, te nem tudsz megenni engem - mondta szárazon. Szarvad van és patád. Korrelációs elméletem szerint te növényevő vagy! - ezzel visszafordult és aludt tovább. Óriási taps kintről az ablaknál.

A harmadik történetünk Kármán Tódorról (1881-1963) szól. Az első világháború idején ő a harmincas éveiben járt és már professzor volt. De a behívást az osztrák-magyar hadseregbe ő sem kerülhette el. Főhadnagyi rangban szolgált. Ekkor már kidolgozta a légáramlás szabályait és azt, amit Kármán örvénysornak ismert el a tudományos világ. A propellerek formája is fontos volt. Mindez az ő területe volt. Egy nap megjelent a bécsi laktanyában Boroevits vezérezredes, hogy bemutassa légszár - találmányát, amit a kísérleti intézetben kívánt kipróbálni. Az új rendszerű légszár pontosan olyan volt, mint egy háztartási fakanál. Az ezredes elmagyarázta, hogy a ma használatos légszárak két szárnya forgás közben károsan befolyásolja egymás hatását és a levegőben örvénylést létesít, úgy hogy mindkét légszárszárny szinte légüres térben dolgozik. Az új találmány ezt kiküszöböli, mert csak egyetlen szárnya van. A tisztek gratuláltak, ami megnyugtatta a vezérezredest. - Örülök, hogy Önöknek is tetszik a találmányom, mert egy kellemetlen élményem volt a vonaton. Egy fiatal főhadnaggyal utaztam, akinek gallérján a két arany csillag mellett a repülőök jele is ott volt. Gondoltam magamban, ez megfelelő szakember, akivel beszélhetek találmányomról. Megkérdeztem a főhadnagyot, ért-e a légszárakhoz. Azt mondta konyít hozzá egy kicsit. Megmutattam neki a rajzot és elmagyaráztam neki részletesebben. Aztán megkérdeztem, mi a véleménye. Ez a hülye idióta erre elkezdett hangosan röhögni. Úgy röhögött, mint egy ló. Aztán felállt és csavarni kezdte a zubbonyom gombját, míg továbbra is röhögött. “Mondjon még egy viccet, mert ez remek volt.” Persze a főhadnagy Kármán volt. Hallva a jelenetet, a szomszéd fülkéből, áthívta őt egy barátja és ajánlotta neki, hogy szálljon le a következő álmódon, mert még baja is lehet abból, hogy főhadnagyként csavargatta egy vezérezredes gombját..

Ez volt a fakanál légszár története. Vannak vajon ma is ilyen tudományos történetek, amelyek ilyen hullámokat keltenek?

Borka László

Rajzötlet: egy patás ördög az ágyban fekvő, hosszú, bojtos, csúcsos hálósapkában alvó öregot riogatja